

17

'Det kommer an på, hvor moden du føler dig'

– om teenagere, alkohol og alderskategorier

AF MORTEN HULVEJ JØRGENSEN

Da Folketinget i 2004 vedtog at hæve aldersgrænsen for salg af alkohol, så det blev ulovligt at sælge øl, vin og spiritus til personer under 16 år, sagde indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen, at formålet var at 'sætte et skarpt skel mellem børnekultur og ungdomskultur'. Dermed blev der altså truffet en politisk beslutning om, at børn skal opføre sig som børn, indtil de fylder 16, og at de derefter kan begynde at opføre sig som unge.

Dette gælder i hvert fald, når det drejer sig om at drikke alkohol. Både den seksuelle og den kriminelle lavalder er fortsat 15 år, mens man som bekendt skal være 18 år for at være stemmeberettiget og for at få kørekort. I lovgivningen er skellet mellem barndom og ungdom altså ikke nær så skarpt, som ministeren lægger op til. Spørgsmålet er, hvordan det forholder sig i praksis? Hvad sker der for de teenagere, der bevæger sig i grænselandet mellem barn- og ungdom? Hvordan forholder de sig til de politisk fastsatte grænser

for deres handlen? Og hvad stiller deres forældre – de voksne – op?

I felten med de unge

I 2004 gennemførte jeg et etnografisk feltarbejde blandt 13- til 16-årige i en lille by på Sydsjælland. Gennem fire måneder fulgte jeg eleverne i fire skoleklasser i deres skole- og fritid, og jeg fik også lejlighed til at deltage ved fester og sodavandsdiskoteker. Her blev jeg vidne til mine informanternes første erfaringer med beruselse, og jeg oplevede, hvordan de håndterede alkoholens påvirkning af personer og sociale relationer.

Mens jeg var på feltarbejde, trådte den nye aldersgrænse i kraft, og der blev samtidig bebudet en strammere håndhævelse af forbuddet mod at sælge alkohol til mindreårige. En stor del af mine informanter var i netop den alder, hvor de ville blive berørt af lovændringen, og aldersgrænsen blev et tilbagevendende emne i mine interviews med teenagerne og med de lærere og pædagoger, der arbejdede med forebyggelse i området. Mine informanter diskuterede ivrigt aldersgrænsen

indbyrdes, og sammen med mine observationer gav dette et interessant indblik i, hvordan grænser mellem alderskategorier hele tiden forhandles og flytter sig i interaktionen mellem mennesker.

Fanget mellem aldersgrænser

I den by, hvor mit feltarbejde fandt sted, står den lokale idrætsforening for at afholde et sodavandsdiskotek. Det foregår i sportshallens cafeteria den første fredag i hver måned, og langt de fleste af byens teenagere deltager i denne begivenhed.

At foretage deltagerobservation ved et sodavandsdiskotek kan være en meget eksotisk oplevelse og på samme tid virke som et deja-vu. Pludselig husker man den rastløse fornemmelse af at bevæge sig rundt i mørket og spejle efter sine venner (eller informanter) i håb om at finde nogen, som man kan råbe et par ord til hen over mobildiskotekets dunkende støj. Og man genkender fornemmelsen af en kejtet dans, der ikke desto mindre giver den tryghed, at man befinder sig på dansegulvet og dermed er inde – i modsætning

...et sodavandsdiskotek kan være en meget eksotisk oplevelse og virke som et déjà-vu. Pludselig husker man den rastløse fornemmelse af at bevæge sig rundt i mørket og spejle efter sine venner

til dem, der befinder sig i periferien af festen og derfor er henvist til at strejfe rundt omkring dansegulvet.

Samtidig fremtræder sodavandsdiskoteket som en begivenhed, der i sin fremmedartethed ikke står meget tilbage fra stammeritualer i de varme lande. Teenagerne møder velforberedte op i deres smarteste tøj, duftende af parfume og med omhyggeligt stilet hår, mens de tilstedeværende voksne fungerer som en slags vagt- og ceremonimestre.

Begivenheden er omgærdet af formelle og uformelle regler. Det er ikke tilladt at drikke alkohol eller være beruset ved sodavandsdiskoteket. Også her gælder der aldersgrænser, for man kan kun komme ind, hvis man går i femte til ottende klasse. De fleste fylder 15, mens de går i 8. klasse, og det betyder, at de så at sige bliver fanget mellem to aldersgrænser. I det øjeblik de går ud af ottende klasse, må de ikke længere deltage i sodavandsdiskoteket, fordi de er blevet for gamle. Samtidig må de endnu ikke selv købe alkohol. I den ene sammenhæng er de for gamle; i den anden er de for unge. Det er ikke let at være 15.

Ungdomskultur for børn

Umiddelbart kan det se ud til, at sodavandsdiskoteket med sine regler reproducerer ministerens skarpe skel mellem børne- og ungdomskultur, selvom grænsen sættes et år tidligere end aldersgrænsen for salg af alkohol. Sodavandsdiskoteket er forbeholdt børn, og der må ikke drikkes alkohol. Ikke desto mindre er det med til at skabe en slags ungdomskultur for børn.

Sodavandsdiskoteket aktiverer en særlig måde at handle på, som almindeligvis forbindes med ungdom. Mange af deltagerne er udfordrende og ikke særligt barnligt klædt; der danses tæt til musik fyldt med seksuelle referencer; der dannes par, tungekysses og gramses; og pudsigt nok er det tilladt at ryge. På trods af at deltagerne endnu ikke er unge

i lovgivningens forstand, opfører de sig næppe som en sundhedsminister ville forvente sig af børn. Indtil mor eller far kommer for at hente, kan ungdommen – eller i det mindste nogle af ungdommens handle måder – afprøves.

På trods af det eksplicitte forbud mod at drikke og være beruset ved sodavandsdiskoteket er det normalt, at de ældste deltagere mødes inden diskotekets begyndelse for at drikke alkohol. Mange ankommer i beruset tilstand, men det er kun sjældent, at nogen bliver afvist ved døren. Enten lykkes det teenagerne at skjule deres beruselse, eller også lukker de voks-

ne dørmænd dem ind alligevel. Den slags afvigelser fra reglerne begrundes af de voksne med, at det er bedre, at teenagerne er fulde til sodavandsdiskoteket, end at de render rundt i byen på egen hånd.

Forbuddet mod beruselse er altså ikke ufravigeligt, og det samme gælder aldersgrænsen, der regulerer adgangen til sodavandsdiskoteket. Enkelte teenagere, der i princippet er for gamle, bliver lukket ind alligevel. Dette begrundes med, at de voksne kender dem og ved, at de ikke laver ballade. På den måde bliver reglerne genstand for individuelle forhandlinger, hvor de voksne træk-

scanpix

ker på deres personlige kendskab til teenagerne. Adgangen til den ungdomskultur for børn, der praktiseres i sodavandsdiskoteket, kommer dermed til at afhænge af mere end blot alder.

En varm kartoffel

Det er ikke blot reglerne ved sodavandsdiskoteket, som kan bøjes. Det kan aldersgrænsen for salg af alkohol også. Som led i mit feltarbejde interviewede jeg flere lærere og pædagoger, som arbejder med forebyggelse i den pågældende kommune. De forestår blandt andet undervisning om alkohol og stoffer, foretager opsøgende socialt arbejde, og de er til stede ved sodavandsdiskoteket for at forebygge slagsmål og lignende.

En af dem, Knud, fortalte mig følgende om sin holdning til den nye aldersgrænse:

'Det gør det jo meget nemmere. Når man siger... Jamen, når regeringen siger det – du skal være 16 år for at kunne købe det – så må du jo også skulle være 16 år for at drikke det. Ikke? Det har været sådan en varm kartoffel, for hvornår er du parat til at drikke? Der er måske nok 15-årige, som er så modne, at det

kan de godt styre. Der er også 18-årige, der ikke er det. Men nu er der ligesom tegnet en streg i sandet, og så må man så bruge den.'

Knud kan altså bruge den nye aldersgrænse til at kommunikere til teenagerne, at når de ikke har lov til at købe alkohol, har de heller ikke lov til at drikke det, før de fylder 16. Dog mener han samtidig, at det i praksis er vanskeligt at operere med en fast aldersgrænse, fordi unge er forskellige, hvad 'modenhed' angår. Det betyder blandt andet, at han opererer med en anden standard over for sit eget barn, end over for de teenagere, han møder i forbindelse med sit arbejde:

'Min holdning er at skyde det så lang tid som muligt. Selvfølgelig skal de prøve det. Og jeg har ikke noget imod, at de drikker, men jeg vil ikke være den, der sender det signal, at det er okay. Det må deres forældre gøre. Så vil jeg godt være strammeren. Og hvad mit eget barn så gør, det ved de også godt. Det har jeg også fortalt dem.'

I dette citat henviser Knud til, at byens teenagere godt ved, at hans egen søn fik lov til at drikke, før han fyldte 16. Eksemplet viser, hvordan den politisk fastsatte aldersgrænse

kan indgå i forhandlinger mellem teenagere og voksne. 16-årsgrænsen bliver brugt af de voksne, men den bliver ikke tillagt universel gyldighed. 'Modenhed' er et væsentligt parameter, der afgør, om aldersgrænsen bliver regnet for gyldig eller ej.

Det er jo ikke alle, der er modne nok

I forbindelse med et interview begyndte nogle 15-årige piger spontant at diskutere aldersgrænsen:

Fie: 'Jeg synes, det er fint, men så burde man også sætte alderen for sex op, det synes jeg.'

Mia: 'Hvad?'

Fie: 'Du er ikke gammel nok til at drikke, men du må gerne have sex. Ja, ja. Det synes jeg er noget fis.'

Mia: 'Det ved jeg ikke rigtigt, det er meget individuelt. Du kan jo ikke sige, at når du er 15, så er du moden nok til at have sex. Det kommer jo meget an på, hvor moden du føler dig.'

Fie: 'Men det kan man jo heller ikke rigtig sige med alkohol, det er jo ikke alle, der er modne nok, når de er 16.'

Igen bliver den individuelle 'modenhed' fremhævet som værende af større betydning end alder – både hvad angår alkohol og seksuel debut. De to piger er begge begyndt at drikke alkohol. Ikke desto mindre siger de flere gange i løbet af interviewet, at den hævdede aldersgrænse er en god idé. De mener ikke, at den har relevans for dem selv, men den kan bruges i forhold til andre, der ikke er 'modne nok' til at drikke alkohol.

Andre teenagere gav udtryk for en mere generel afvisning af aldersgrænsens gyldighed. Her fortæller en 15-årig dreng, der før aldersgrænsens ikrafttræden havde fået lov til at drikke af sin mor:

'Min mor driller mig med, at når grænsen bliver sat op, og man skal være 16, så må jeg ikke drikke. Jeg ved ikke, om det er rigtigt. Men det vil jeg skide på, hvis det er, fordi jeg

drikker, når jeg har lyst til det, fordi jeg har fået lov. Så kan de ikke bare lave det om. [...] Nu kan vi jo også få Jeppe til at købe det, for han er lige blevet 16 i dag. Så han må jo godt købe, også når det bliver lavet om.'

For denne dreng handler det at drikke alkohol ikke om modenhed, men slet og ret om at have lyst og om at have fået lov. Han mener ikke, at man 'bare kan lave det om', når man først har givet 15-årige lov til at drikke, og han peger på, at man kan få andre til at købe alkohol til sig. Ingen af de teenagere, som jeg

talte med, havde svært ved at skaffe alkohol, hvis de ville have det. Nogle kunne få det fra deres forældre, og andre fik deres venner eller ældre søskende til at købe det, hvis de ikke selv turde forsøge sig.

Politisk grænsedragning

Aldersgrænsen for salg af alkohol er et eksempel på politisk grænsedragning mellem alderskategorier, som i mødet med praksis har svære vilkår. Der er mikropolitisk forhold på spil, når teenagere ved at drikke alkohol signalerer til de voksne og sig selv, at de ikke længere er børn.

Samtidig kan forældre og andre voksne forsøge at fastholde, at teenagerne faktisk stadig er børn ved at begrænse deres alkoholbrug. Som vi har set, er det dog ikke alle forældre, der nægter deres 15-årige børn at drikke alkohol. Det betragtes i vid udstrækning som en naturlig ting i teenagernes udvikling, at de begynder at drikke. Brug af alkohol bliver på den måde en markør for social alder og modenhed, og magtforhold mellem generationer kommer til at spille en vigtig rolle.

Også den indenrigs- og sundhedspolitiske kontekst har betydning for aldersgrænserne. Det er fx bemærkelsesværdigt, at man ser det som påkrævet at lovgive mod børns og unges brug af alkohol, mens det vil være vanskeligt at forestille sig et politisk indgreb mod voksnes drikkeri. Således har regeringen inden for de seneste år sænket afgifterne på spiritus, på trods af at høje priser er en af de mest effektive måder at begrænse befolkningens alkoholforbrug på generelt.

Når teenagere begynder at drikke, er det et synligt tegn på, at de er i færd med at bevæge sig fra den ene alderskategori til den anden. Det kan nemt give anledning til panderynker blandt voksne, at der dermed også sker forskydninger i de intergenerationelle magtforhold. Derfor vil grænser mellem alderskategorier altid være genstand for politisk interesse, og det vil ikke være ligegyldigt, hvordan kategorierne fastsættes.

Artiklen har tidligere været bragt i tidsskriftet 'Jordens folk'.

www.Jordensfolk.dk

Feltarbejdet er udført som led i et tværvideenskabelige forskningsprojekt.

Se nærmere herom på www.Ungeshverdag.dk.

E-mail: mhj@si-folkesundhed.dk.

